

TÖRTÉNELEM

1804 januárjától egy 28 éves orvosdoktor a pesti Hartleben Kiadónál német nyelvű hetilapot kezd megjelentetni **Patriotisches Wochenblatt für Ungern** /Hazafias Hetilap a magyarok számára/ címmel. A cím kissé csalóka, mert a „patrióta” írárok csak annyiban „hazafiasak”, hogy a magyar föld gazdasági, honismereti stb. kérdéseivel foglalkoznak. S hogy miért illik e méltatlanul elfeledett lapról nekünk is megemlékezni? Nos, egyszerűen csak azért, mert a szerkesztő-kiadó doktort **Lübeck János Károlynak** hívták és 1805-től haláláig, 1814-ig Ipolyságon működött Hont vármegye főorvosaként. Élet-rajzával, életművével már többször foglalkoztunk, legutóbb 2002 januárjában.

Térjünk vissza azonban az igénytelen külsejű, szótár formátumú hetilaphoz, melynek gazdag és értékes tartalmáról elismerőleg nyilatkozott **Kazinczy Ferenc** is. Ízelítőül lásunk néhány témát: mi foglalkoztatta kétszáz évvel ezelőtt elődeinket? **Tessedik Sámuel**, a szarvasi gyakorlóiskola mindenese a lucerna termesztéséről értekezett. Gömör megye főorvosa, **Marikowski György** a rozsnyói méhészetről adott híradást. Egy másik főorvos, akiből később Magyarország protomedikus a /egészségügyi minisztere/ lett, **Lenhossék Mihály** az esztergomi keserűvízről írt. **Németh László** győri tanár a híres Georgikonba kalauzolta el az olvasókat, mellékelve a keszthelyi gazdaság térképét is. Lübeck lapjában jelentek meg **Gertinger János** eperjesi patikus alapvető jelentőségű tanulmányai a répacukor előállításáról, valamint a magyarországi gyümölcsstermesztés

úttörőjének, **id. Leibitzer János** lőcsei tanárnak értekezése a kertészet állapotáról Magyarországon. Egy tállyai orvos, **Fuker Frigyes Jakab** a tokaji szőlővel s borral szerzett tapasztalatait osztotta meg a PWU olvasóival. A még akkoriban gyermekcipőben botladozó ipar is képviseltette magát: **Farkas András** rozsnyói rektor megyéje, Gömör iparáról adott áttekintést.

Természetesen maga Lübeck is szorgalmasan forgatta lúdtollát: korábbi, Győr és Torontál megyei gazdaságokban szerzett tapasztalatait, ill. a külföldi lapokból kicsemegezett új gazdasági ismereteit adta át olvasóinak. Ez utóbbiak közül kiemelkedik az akkori idők egyik legveszélyesebb állatjárványáról, a marhavészről írt összefoglalója. Legidőutóbbi írása azonban nem gazdasági témával, hanem a gyógyforrások és fürdők vizének felhasználásával foglalkozik. Emelést tesz a szalattnyai vízről is, nem is sejtve, hogy egy éven belül „hivatalból” – Hont megye főorvosaként – meggyőződhet majd annak kvalitásairól.

Visszakanyarodtunk tehát Hont megyébe, ahol 1804 végén negyedszázados hivatalviselés után elhunyt a sziléziai származású **de La Rose** főorvos. Az utóda Lübeck lett, aki Ipolyságról már aligha tudta volna szerkeszteni a hetilapot. Ezért az 1804. év 52. száma egyben a búcsúszám is volt. A lap értékét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy 1807-ben, Lübeck – már i-polysági lakosként – **Patriotisches Rathgeber** /Hazafias Tanácsadó/ címmel újranyomatta az egész évfolyamot.

Dr. Kiss László

Július 25-én Gyerken falunapot tartottak

Szép új szokást vesznek fel környékünk községei. Sokáig tartott, amíg a felsőbb utasításokat váró faluközösségek öntudatra ébredtek: a „magad uram, ha szolgád nincsen” elv szerint maguk által szervezett ünnepet is lehet tartani. Általános célként tűzték ki összefogni mindazokat, akik életkörülményeiken, községük viszonyain kívántak javítani, jobbítani. Fontos e célok kitűzése főleg azoknak a helyeken, ahol a község összetétele az elmúlt évtizedek alatt lényegesen megváltozott.

Gyerk legrégibb településeink egyike, gazdag múlttal rendelkezik. Első írásos emlékeiben /1156/ Gyrki, majd Gurky /1262/ és Gerky /1263/ alakban szerepel neve. Mai határában régen még két másik település is volt: Domasa és Dopopucs, melyek a tatárdúlás, illetve a török hódoltság idején teljesen elpusztultak. Gyerk azonban újra felépült: 1720-ban már 40 család lakta. Lakói főleg mezőgazdasággal foglalkoztak, de szőléssel és kosárfonással is. Műemlékei közül legjelentősebb a barokk stílusú templom 1770-ből, melyet 1809-ben klasszikus formájúra építettek át.

A község vezetői – élükön **Nagy Géza** polgármesterrel – a meghívott vendégeket a községházán fogadták. Sokan jöttek Magyarországról, hiszen Gyerk szülőföldjének, **Sinkó Ferencnek az emléktábla-avatását** is erre a napra tűzték ki. Az 1912-ben született Ferenc itt végezte el az alapiskolát, majd az ipolysági gimnáziumban érettségizett, a prágai Károly Egyetemen pedig diplomát szerzett. Már itt bekapcsolódott a csehszlovákiai magyar ifjúsági mozgalomba, így 1935-től főszerkesztője lett az Új Életnek, a magyar katolikus főiskolások Kassán megjelenő

lapjának. A bécsi döntés után Budapestre költözött, ahol szerkesztője lett a Felvidéki Magyar Hírlapnak, majd a Magyarország napilapnak. 1945 után a KALOT-nál, később a Szív szerkesztőjeként dolgozott. Hosszabb ideig az Új Ember szerkesztője /1947–1973/, közben az 1946-ban újrainduló Vigiliának is eredeti stílusú novellistája. A vallásos néprajztól a régi irodalmon és a szakrális zenén keresztül az ipar- és képzőművészeti számos ágazatban szerzett jártasságot és rátermettséget, amiket írásai-iban is kamatoztatott. Jelentősebb művei: Isten udvara /regény/, A szenvedésről /elmélkedések/, Boldogasszony legénye /misztériumjáték/, A fekete madár /novellák/, Csudatörténetek /prédikációk és példázatok antológiája/, Régi magyar szentség /magyar szentek élete/, Evangéliumi történetek gyerekeknek.

Budapesten hunyt el 1990-ben.

Az emléktáblát a községi temetőkaplna bejáratánál helyezték el. A temetőkertben nyugszanak ösei, hozzátartozói, barátai közül is többen. Ő maga a leányfalui temetőben nyugszik felesége mellett. Bár teste távoli helyen pihen, az emléktábla a falu népéhez közeli helyen emlékeztet mindenkit kiváló tetteire.

Életét **Tipary László**, a község krónikáírója és **Csomó László**, az ELTE nyugalmazott tanára méltatta, aki szintén Ipolyságon érettségizett, és Sinkó Ferenc a nagybácsija volt. A rokonok között jelen volt lánya, **Veronika** /festő-illusztrátor/ és fia, **Péter** is. Búcsúzás-kor az egyik rokon átnyújtotta nekem Sinkó kedves elbeszélését, egy mai kedves történetet: Gyalogúton az égbe. Mivel terjedelme lapunkban nem teszi lehetővé közlését, egyik versének /Mérőldkövön/ töredékét idézem:

„Isten napszámában mindig
megmaradtam,
amit rám mért, ha lázongva is,
végül elfogadtam.
Nemhogy hős, szent, sokszor
jó keresztény se voltam,
Mária terítette rám palástját,
amikor botoltam.”

Talán e mély emberi érzések miatt maradt meg bennem az ember, akinek a falunapon emléktáblát állított Gyerk község népe.

Danis Ferenc

Holokauszt-megemlékezés Ipolyságon

A Honti Múzeum és Simonyi Lajos Galéria karöltve e két intézmény baráti körével 2004. június 14-én a múzeum udvarán emlékünnepséggel tisztelt meg a 60 évvel ezelőtti zsidóüldözés áldozatainak.

Először **Bendik Béla**, a baráti kör titkára elmondta Illyés Gyula Egy mondat a zsarnokságról c. versét, majd **Danis Ferenc mérnök**, a baráti kör elnöke emlékező ünnepi beszédében felelevenítette a holokauszt ipolysági és

környékbeli tragikus eseményeiből néhányat. A résztvevők azután mécseseket gyújtottak az áldozatok tiszteletére a múzeum Holokauszt-emlékműve előtt. Az emlékünnepségen részt vett **Löwy János** polgármester és **Lendvay István** előljáró is.

A megemlékezés után a múzeum előadótermében a baráti kör tagjai megvitatták szervezetük időszerű feladatait.

/korpás/